

SIVILPROSESS

Forelesninger H 2012 (15. - 30. oktober)

Professor Inge Lorange Backer

DISPOSISJON

1 INNLEDNING

- 1.1 Oversikt over sivilprosessen og dens hovedproblemer. Sakens gang gjennom den ordinære førsteinstans
- 1.2 Sivilprosessens formål
  - 1.2.1 Forskjellige formål og funksjoner
    - a) Konfliktløsning: Ulike konfliktløsningsmodeller og konfliktløserroller (forhandlinger, rådgivning, meglings, avgjørelse)
    - b) sanksjonsmekanisme
    - c) monopolisering av tvang. Historisk: NL 1-1-3; nå: tvfl. § 4-1
Unntak: Selvtækt, forvaltningsrettslige tvangsmidler, utkastning og utlevering uten søksmål
    - d) kontroll med offentlige myndigheter
    - e) rettsskaping
    - f) middel til å gjennomføre den materielle lovgivning
  - 1.2.2 Forskjellige tyngdepunkter i forskjellige instanser?
Høyesterett: ”rettsenhet, rettsavklaring, rettsutvikling [innenfor lovgivningens rammer, der nye samfunnsproblemer krever det]”
- 1.3 Mål for rettergangen (tvfl. § 1-1)
  - Avgjørelser som er riktige
  - Saksbehandling som er rask, hensynsfull og rimelig (billig)
  - Avgjørelser/saksbehandling som fremtrer som rettferdig
  - Konflikt med andre verdier. Eks.: Taushetsplikt

1.4 Rettskildemateriale og rettskildespørsmål i sivilprosessen

1.4.1 Generelt om lovstrukturen. Betydningen av lovkunnskap

1.4.2 Tvisteloven – lov 17. juni 2005 nr. 90 (ikr. 1. januar 2008)

a) Lovreformarbeidet

- Tvistemålsutvalget: NOU 2001:32 A og B Rett på sak, NOU 2001:33 Voldgift
- Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) og Innst. O. nr. 110 (2004-2005)
- Ot.prp. nr. 74 (2005-2006) og Innst. O. nr. 7 (2006-2007)

b) Hva skiller tvisteloven fra tvistemålsloven?

- Paradigmeskifte eller tekniske justeringer med endret lovstruktur?
- Rettsinstansenes funksjon
- Mekling og forlik
- Fremdrift – frister og aktiv saksstyring
- Inndeling i saksforberedelse og hovedforhandling – hvor ligger tyngdepunktet?

c) Evaluering av tvisteloven, jf. Innst. O. nr. 110 (2004-2005) s. 8 og Ot.prp. nr. 74 (2005-2006) s. 44-47

1.4.3 Forskriftsverket – begrenset. Tvistelovforskriften (forskr. 21. desember 2007 nr. 1605)

1.4.4 Hvorfor er lovreguleringen så omfattende?

1.4.5 Hvilken plass har reelle hensyn og dommerskjønn?

- Lovfestede reelle hensyn
- Dommerskjønn: Hva kan overprøves? Eks.: Rt. 2009 s. 1480 (avsnitt 28) jf. tvl. § 29-3 (2)

1.4.6 Forarbeidenes rolle

1.4.7 Tvistemålslovens betydning

- Videreføring eller kurskorrigering?
- Betydningen av endringer i ordlyd, utsagn i forarbeider i forhold til tidligere rettspraksis. Skal det kreves at en endring er uttrykkelig i forarbeidene, jf. Rt. 2010 s. 1225 U (avsnitt 19 – hvilken tingrett skal en sak bringes inn for etter dom i forliksrådet?)

1.4.8 Internasjonale konvensjoner

a) Tvisteloven § 1-2

b) Menneskerettskonvensjoner, jf. særlig EMK art. 6 og SP art. 14 jf.

menneskerettsloven §§ 2 og 3

- c) EØS-avtalen, jf. EØS-loven §§ 1 og 2
- d) Luganokonvensjonen 2007, jf. tvisteloven §§ 4-8 og 19-16 (1)
- e) Andre internasjonale konvensjoner

1.4.9 Rettspraksis i sivilprosessen

- a) Inndeling av praksis: Eksplisitte og implisitte avgjørelser. Rt. 2008 s. 1730
(avsnitt 39), 2011 s. 1502 (avsnitt 42)
- b) Rettskildemessig betydning: Prejudikatsdyrking eller pragmatisme?
- c) Praksis fra avdeling (storkammer) og ankeutvalg
  - Betydningen av begrensninger i ankeinstansens kompetanse (særlig tvl. § 30-6)
- d) Betydningen av praksis etter tvistemålsloven: Forholdet til tvistelovens ordlyd og forarbeider (jf. 1.4.7)
- e) Anvendelse av enkeltavgjørelser og en serie avgjørelser – problemet med å trekke ut en regel av en serie avgjørelser. Eks.: Rt. 2011 s. 1424 U
- f) Praksis fra EMD: Er det prosessuelle spørsmålet tilsvarende i norsk rett?

1.5 Alminnelig og spesiell sivilprosess (allmennprosess og spesialprosess)

1.5.1 Oppslag til tre forskjellige problemstillinger:

- systematisk inndeling av faget sivilprosess
- i hvilken grad er sivilprosessens regler felles for alle tvister?
- kan to tvister behandles under ett (tvistel. § 15-1 (1) c, ”særlige prosessformer” – tvl. 8. del)?

1.5.2 Eksempler på spesialprosess: Skjønnsprosess, jordskifte, skifteprosess, konkursprosess, tvl. kap. 35 og 36, arbeidstvister?

1.5.3 Supplerer tvisteloven reglene i spesialprosessen?

- skjønnsl. § 2, kkl. § 149, skiftel. § 22 (jf. om bobehandling generelt Rt. 2009 s. 633 (avsnitt 16 og 17)), tvfl. kap. 5 (namsmannen) og § 6-1 (namsretten), odelsl. § 59, arbeidsmiljøl. § 17-1 (Rt. 2011 s. 1348)
- uten særskilt bestemmelse: Rt. 1958 s. 1290 (1292); Rt. 1983 s. 998 (umyndiggjøringsloven); tvl. kap. 35 og 36

1.5.4 Kort oversikt over skjønnsprosessen

(Litteratur: *Augdahl 1961* s. 268-77, *Fleischer: Skjønnsprosessen* (1980), *Georg Lous: ABC i praktisk skjønnsprosess* (Advokatforeningens småskrift nr. 41, 1979), NOU 1993:35)

- a) Hovedforskjeller mellom tvistemål og skjønn
- b) Forskjellige typer skjønn. Inndeling etter
  - domstolsorganisasjonen (lensmannsskjønn/rettslig skjønn, jf. skjønnsl. § 5)
  - avgjørstemaets art (lovlighetskjønn, kostnadsfordeling, erstatnings- og verdiskjønn/tiltaksskjønn). Grannel. § 7, vegl. § 53, servitutt. § 18, vrl. § 31, naturskadel. § 8, skjønnsl. § 46, nml. § 51, skiftel. § 125, vregl. §§ 16 og 19)
  - sakssituasjonen

1.5.5 Hvor alminnelige er de alminnelige regler (allmennprosess)?

- a) Tradisjonelle søksmålstyper ikke lenger relevante (fullbyrdingssøksmål, fastsettingssøksmål og rettsendringssøksmål)
- b) Saker med og uten fri rådighet
  - sontringens rettslige betydning (tvl. §§ 10-1 (3), 11-4, 16-10 (1), 21-3 (2), 29-20 (3))
  - et hovedsynspunkt på grensedragningen. Rt 1991 s. 1167
- c) Enklere rettergang
  - småkravprosess (tvfl. kap. 10)
  - forenklet domsbehandling (tvfl. § 9-8)
  - namsprosess: summarisk fravikelse av fast eiendom (tvfl. § 13-2,3), summarisk utlevering av løsøre (tvfl. kap. 9 (salgspant) og § 13-2,2 (leie)), oppløsning av sameie (sameiel. § 15,3)
  - pådømming av hovedkrav ved midlertidig sikring (tvfl. § 32-9)
  - skifteprosess (skiftel. kap. 4)
- d) Kan partene avtale andre prosessregler?

2 PRINSIPPER FOR RETTERGANGEN

2.1 Hva mener vi med et ”prinsipp”?

2.2 Hvilke prinsipper er det rimelig å regne med?

EMK art. 6 nr. 1, tvl. § 1-1, Rt. 2009 s. 633 (avsnitt 17)

2.2.1 Inndeling av prinsippene

2.2.2 Sammenheng mellom prinsipper og sivilprosessens formål

2.3 Prinsippet om domstolenes uavhengighet

(Litteratur: *Eckhoff*: Noen refleksjoner om domstolenes uavhengighet, senest i Juss, moral og politikk (1989) s. 209-38; *Hans M. Michelsen*, 33. nordiske juristmøte København 1993; NOU 1999:19 kap. 5.4 (s. 97-106); Domstolenes uavhengighet (Festskrift til Den norske dommerforenings 100-årsjubileum, 2012); Europarådets rekommandasjon (2010) 12)

2.3.1 Problemstillingen: Hva innebærer ”uavhengighet”? I hvilke relasjoner?

2.3.2 Regler til å sikre domstolenes uavhengighet – oversikt. EMK art. 6 nr. 1/SP art. 14 nr. 1; GrL. § 22 annet ledd

2.3.3 Inhabilitetsregler – dl. §§ 106-108

- Rettsutviklingen fra EMDs dom Hauschildt mot Danmark
- Forskjellige habilitetssituasjoner
  - Tilknytning til parter eller prosessfullmektiger (tilsetting mv.)
    - Rt. 2009 s. 459 P (11-6) – MR-stridig juryordning
    - Rt. 2009 s. 1617 P – rederibeskatning
    - Rt. 2010 s. 321 (3-2) – medlemskap i Naturvernforbundet
    - Rt. 2009 s. 1662 – tidligere politijurist som dfm
    - Rt. 2011 s. 1348 – middag på hotellet med en part
  - Tilknytning til andre som kan bli berørt av prejudikatvirkning
    - Rt. 2007 s. 705 (avsnitt 26 til 46) – tomtefeste
  - Tilknytning til underinstansen
    - Rt. 2010 s. 1601 (3-2) – sorenskriver i naboinstansen kst. i underinstansen, tilkalt i lagmannsretten (dl. § 10)
    - Rt. 2011 s. 1133 (3-2) – tingrettsdommer kst. som lagdommer
    - Rt. 1992 s. 758 – førstelagmann kst. hrdommer
  - Deltakelse i regelforberedelse
    - Rt. 2004 s. 1632 (4-1) – tilsetting i lovforberedende organ uten å delta selv
    - Rt. 2007 s. 705 P (avsnitt 22 til 25)– fung. ekspedisjonssjef

- Rt. 2008 s. 1451 S (avsnitt 16 til 21) – begrunnelse for ankenekting i straffesaker
- Rt. 2009 s. 769 S – deltakelse i Tvistemålsutvalget
- Tidligere standpunkttaken i saken eller til generelle rettsspørsmål
  - Rt. 2003 s. 1094 – konkurskarantene i TfR
  - Rt. 2009 s. 454 P – utsagn om dommerkollegas habilitet
- Tidligere standpunkter i domstolene
  - Rt. 2008 s. 1451 S (avsnitt 11 til 15) – begrunnelse for ankenekting i straffesaker
  - Rt. 2010 s. 637 U – fagkyndig meddommer som deltok i utformingen av forlik – ugild ved senere tvist om forliket

2.4 Kontradiksjonsprinsippet

2.4.1 Regelforankring: EMK art. 6 nr. 1 (rettferdig rettergang), tvl. § 1-1 (2) og § 11-1 (3)

2.4.2 Hva innebærer kontradiksjonsprinsippet?

Walston (no. 1) mot Norge (EMD 3. juni 2003) jf. Rt. 1997 s. 247 U

a) Ved muntlig forhandling: tilstrekkelig oppfordring til å uttale seg om påstandsgrunnlag eller bevis?

b) Ved skriftlig behandling:

- Prosesskriv ikke meddelt part før avgjørelsen: Rt. 2009 s. 1 U (tvl. § 29-10 (3)); Rt. 2009 s. 409 U (kommet frem til postkasse ute av bruk, tvl. § 12-3 (2)); Rt. 2010 s. 246 U (part bosatt i utlandet ba om elektronisk oversending)
- Avgjørelse før utløpet av uttalefrist eller avsending av (varslet) prosesskriv: Rt. 2009 s. 84 U (ingen uttalefrist satt, men avgjørelse 2 dager etter innkommet prosesskriv fra motparten); Rt. 2011 s. 253 U (uttalefrist satt); Rt. 2011 s. 1235 U (uttalelse varslet, frist ikke satt)
- Avgjørelse uten at partens uttalelse kjent for dommeren: Rt. 2009 s. 604 U (avsnitt 12); Rt. 2009 s. 1385 U (uttalelse gitt til uriktig domstol – tingretten i stedet for lagmannsretten); Rt. 2009 s. 1530 U (innkommnet, men ukjent); Rt. 2011 s. 1289 U (forsinket postgang)
- Avgjørelse på grunnlag som ikke var forelagt partene: Rt. 2009 s. 1003 U

2.5 Muntlighetsprinsippet

2.5.1 Tvistemålsloven og tvisteloven.

2.5.2 Rett til muntlig forhandling: EMK art. 6 nr. 1, tvl. §§ 1-1 (2), 9-14, 10-3, 29-15 (2), 29-16 (1), 30-9 (3), 30-10 (1)

2.5.3 Muntlig forhandling ved skriftlig behandling?

- Rt. 2008 s. 257 (tvangsfravikelse av fast eiendom); slik også Rt. 2009 s. 608 U
- Rt. 2008 s. 829 U (internasjonal barne bortføring)
- Rt. 2009 s. 1103 U (avsnitt 27) – (tvist om fremlegging av dokumentbevis – anmodning om muntlig forhandling i ankeutvalget ikke imøtekommet)
- Rt. 2012 s. 1 U (tvangssalg – muntlig forhandling unødvendig)
- Rt. 2012 s. 277 U (avsnitt 41 til 44) (midlertidig forføyning – tilsv. om ankebehandling av rettsspørsmål)

2.6 Offentlighetsprinsippet

2.6.1 Møteoffentlighet (Grl. § 100 (5)) – dokumentinnsyn – referatadgang

2.6.2 Hel eller delvis offentlighet

2.6.3 Ulike løsninger

- offentlighet (dl. § 124, tvistel. § 14-2)
- offentlighet, men individuelle unntak (dl. §§ 129 (3) og 130 (1) a, tvl. § 14-4 (2))
- ikke offentlighet, men individuelle unntak (dl. § 125 (2), tvl. § 14-3 (1))
- ikke offentlighet (tvl. § 14-4 (3) og (4))

2.6.4 Lukkede dører og taushetsplikt

- a) Hvem har rett til nærvær? Dl. § 127
- b) Særlig hjemmel for taushetsplikt: Dl. §§ 63 a, tvl. § 22-12

2.7 Tilgang til domstolene – ”access to justice”

3 SAKENS GANG

3.1 Varsling før saksanlegg (tvl. kap. 5)

3.2 Mekling og forlikrådsbehandling – utenrettslig tvisteløsning

Alternativer til forlikrårdsbehandling

- 3.3 Forliksrådet (tv. kap. 6)
  - 3.3.1 Forliksrådets sammensetning og funksjon. Begrunnelsen for forlikrårdsbehandling
  - 3.3.2 Hvilke saker må bringes inn for forliksrådet? Tv. § 6-2 (2)
  - 3.3.3 Hvilke andre saker kan bringes inn for forliksrådet? Tv. § 6-2 (1)
  - 3.3.4 Saksbehandlingen i forliksrådet
    - Forliksklage, tilsvaer, møte, mekling
  - 3.3.5 Avgjørelse i forliksrådet
    - a) Rettsforlik (tv. § 6-6 jf. § 19-11)
    - b) Dom. Forliksrådets domskompetanse (tv. § 6-10)
    - c) Innstilling av saken (tv. § 6-11)
  - 3.3.6 Forholdet til EMK

- 3.4 Stevning til tingretten
  - 3.4.1 Hvilken domstol skal saken reises for?
    - a) Norske domstolers kompetanse i internasjonale forhold (tv. §§ 4-3 og 4-8)
      - Rt. 2010 s. 1197 (Baasland-Centrebet)
    - b) Vernetting (tv. §§ 4-4 til 4-7)
      - Rt. 2010 s. 1225 U (vernetting når dom i forliksrådet bringes inn for tingretten)
  - 3.4.2 Stevningens innhold (tv. § 9-2)
  - 3.4.3 Frist for stevning? Tv. § 6-14 (1) og andre søksmålsfrister
  - 3.4.4 Tingrettens sammensetning (dl. § 19, tv. § 9-12)

- 3.5 Saksforberedelse
  - 3.5.1 Tilsvaer (tv. § 9-3). Valg mellom allmennprosess og småkravprosess. Rt. 2011 s. 29 U
  - 3.5.2 Planmøte og videre saksforberedelse (tv. §§ 9-4 flg.)
  - 3.5.3 Mekling/rettsmekling (tv. kap. 7 og 8)
  - 3.5.4 Skriftlige redegjørelser (tv. § 9-9 (3) og (4))
  - 3.5.5 Sluttinnlegg og avslutning av saksforberedelsen (tv. § 9-10)

- 3.6 Avgjørelse før/uten hovedforhandling
  - 3.6.1 Forenklet domsbehandling for klart uholdbare krav (tv. § 9-8)

- 3.6.2 Enighet mellom partene: Forlik, rettsforlik eller dom (tvl. § 9-7)
- 3.6.3 Avgjørelse uten hovedforhandling med partenes tilslutning (tvl. §§ 9-5 (4) og 9-9 (2))
- 3.6.4 Avvisning (tvl. § 9-6 (4))

- 3.7 Hovedforhandling
  - 3.7.1 Forberedelse av hovedforhandling (tvl. § 9-11)
  - 3.7.2 Prinsipper for hovedforhandlingen
    - a) Uttømmende avgjøringsgrunnlag (tvl. § 11-1 (1))
    - b) Muntlighet (tvl. §§ 9-9 og 9-14)
    - c) Direkte bevisføring (bevisumiddelbarhet) (tvl. § 21-9 jf. § 9-14 (1))
    - d) Konsentrasjon (tvl. § 9-13)
  - 3.7.3 Hovedforhandlingens enkelte ledd (tvl. § 9-15)
    - a) Dommerens innledende klarlegging
    - b) Innledningsforedrag
    - c) Bevisføring (partsforklaring, vitneforklaring, dokumentfremlegging, synfaring)
    - d) Prosedyre (avslutningsinnlegg)
    - e) Utsettelse og reassumering (tvl. §§ 9-15 (9) og 9-17 (2), §§ 16-2 til 16-4)
  - 3.7.4 Dom (tvl. kap. 19)

- 3.8 Overprøving – rettsmidler: anke
  - a) Normalt til lagmannsretten (tvl. kap. 29). Ankefrist (tvl. § 29-5) og ankesiling (tvl. § 29-13)
  - b) Anke til Høyesterett (tvl. kap. 30). Ankesiling (tvl. § 30-4)

- 3.9 Sakmengde og saksbehandlingstid i tall

- 3.10 Kommunikasjon mellom partene og domstolen
  - 3.10.1 Skriftlig kommunikasjon: prosesskriv (tvl. kap. 12)
    - Rt. 2010 s. 688 U (2-1) – elektronisk oversending av skannet dokument
    - Dl. § 197 a jf. forskr. 12. februar 2012 nr. 140 om prøveordning med elektrktonisk kommunikasjon med domstolene (foreløpig ikke ikr.)
  - 3.10.2 Rettsmøter (dl. § 122 og tvl. kap. 13)
    - Fjernmøter (tvl. § 13-1 (2) og (3) jf. f.eks. § 9-4 (3))

Fjernavhør (tvl. § 21-10)

3.10.3 Uformelle konferanser om praktiske spørsmål

4 RAMMENE FOR SAKEN: KRAV, PÅSTANDER OG PÅSTANDSGRUNNLAG

4.1 Innledning

4.1.1 Terminologiske forklaringer (jf. tvl. § 11-2)

- a) Krav/rettsforhold
- b) Påstand
- c) Påstandsgrunnlag/anførsler/innsigelser/rettsfakta
- d) Bevisfakta
- e) Tvistelovens begrepsbruk

4.1.2 Disposisjonsprinsippet og forhandlingsprinsippet

- Angår rollefordelingen mellom dommeren og partene
- Hva refererer de seg til? Krav/påstand/påstandsgrunnlag/bevisfakta

4.2 Påstander

4.2.1 Påstandens rettslige betydning

Hvilket tidspunkt er avgjørende for betydningen? (Jf. også 4.4.)

- sakskostnader (tvl. § 20-2 (2)) – rettspraksis (f.eks. Rt. 1991 s. 1200 U (1202) og 1375 U (1376)) vs forarbeider (Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 444)

4.2.2 Utforming av påstander

- Må man nedlegge en påstand? Rt. 1991 s. 1492 U
- Klarhet og presisjon (Rt. 1989 s. 231 (236))
- Subsidiære påstander (Rt. 1970 s. 1176)

4.2.3 Er retten bundet av påstanden?

a) Dispositive saker (tv. § 11-2 (1), 2 i.p.)

- Hovedregelen. Rt. 2009 s. 238
- Påstander som bygger på en misforståelse av rettsreglene
- Kvantitative og kvalitative mellomløsninger (Rt. 1980 s. 1626 (1634-35), Rt. 1975 s. 591 (596))

b) Indispositive saker (tv. § 11-4)

4.3 Påstandsgrunnlag

4.3.1 Hovedproblemstilling: Må påstandsgrunnlaget være påberopt av en part?

Hva menes med ”påberopelse”?

4.3.2 Rettens plikt til å vurdere påberopte påstandsgrunnlag.

- Hovedregelen: Plikt til å vurdere et påberopt påstandsgrunnlag. Rt. 1988 s. 481 U; Rt. 1989 s. 372 U (374)
- Må alle sider av et påstandsgrunnlag vurderes? (Kumulative vilkår). Eks.: Rt. 1982 s. 241 P (Alta)
- Flere påberopte, alternative påstandsgrunnlag. Rt. 1994 s. 1244 (kvinnefengsel)

4.3.3 Kan retten vurdere andre påstandsgrunnlag enn de påberopte?

a) Saker med fri rådighet (tvl. § 11-2 (1),2 i.f.)

- Rt. 1963 s. 996 (monteringsfeil), 1987 s. 745 (Isene), Rt. 1987 s. 120, 1988 s. 1304 U (utkastelse), 1989 s. 880, 1990 s. 8 (borettslag), 2010 s. 1025 (3-2)
- EØS-rettslige krav
- Innfortolkning og frafall av påstandsgrunnlag: Rt. 1989 s. 20 (26), 1991 s. 98

b) Saker uten fri rådighet (tvl. § 11-4)

4.4 Endring av påstand og påstandsgrunnlag – tvl. § 9-16

Hvilke endringer rammes av bestemmelsen?

4.5 Materiell prosessledelse – rettens veiledning (tvl. § 11-5)

4.5.1 Formell og materiell prosessledelse

4.5.2 Fra veiledningskompetanse til veiledningsplikt?

4.5.3 Klargjøring av partenes påstander og øvrige standpunkter

4.5.4 Veiledning om nye påstander og påstandsgrunnlag

4.5.5 Kan ”håpløse” påstander og påstandsgrunnlag avskjæres?

Sml. Rt. 1993 s. 440, tvl. § 11-6

4.5.6 Generelt om fremgangsmåten ved veiledning

5 DET FAKTISKE AVGJØRSGRUNNLAG – BEVIS

5.1 Terminologi

Bevistema, bevisfakta, bevismidler, beviskrav, beviskjede

Bevistilbud, bevistilgang, bevisføring, bevisopptak

5.2 Bevistilgang

Sannhetsprinsippet og opplysningsplikt (tvl. §§ 21-4 og 21-5 jf. §§ 24-1 og 26-5)

- Rt. 2009 s. 1557 U (takstmann for naboen)

5.3 Prinsippet om fri bevisføring

5.3.1 Hovedregelen (tvl. § 21-3 (1))

5.3.2 Lovgivningspolitiske alternativer og unntak:

Legalbevis, bevisforbud, avskjæringsregler

5.4 Hvem sørger for bevisføringen? Rollefordelingen mellom retten og partene ved bevistilbud og fremlegging.

5.4.1 Saker med fri rådighet (tvl. §§ 11-2 (2) og 21-3 (2),2 jf. § 21-6)

5.4.2 Saker uten fri rådighet (tvl. §§ 11-4 og 21-3 (2),1)

5.5 Når legges bevisene frem? Prinsippet om direkte bevisføring

5.5.1 Bevissikring før rettssak (tvl. kap. 29, dl. § 43 (2))

Et saksøkerproblem: Hvordan klarlegge om man har en prosedabel sak mht. faktum?

Rt. 1977 s. 1035 (sykejournal)

5.5.2 Opplysning om bevis (men ikke fremlegging) før saksanlegg: Tv. § 5-3

5.5.3 Hovedregelen – under hovedforhandlingen – direkte bevisføring (tvl. § 21-9 jf. § 11-1 (1))

5.5.4 Forskjellige modifikasjoner: tidligere fremlegging og indirekte fremlegging

a) Opplysning om informasjonen i beviset ved bevistilbud (tv. § 21-6 (2), jf. §§ 9-2 (2) og 9-3 (3)). Skriftlige dokumenter

b) Bevisopptak (tv. §§ 21-11 og 21-13 jf. kap. 27). Pretrial discovery

c) Sakkyndige erklæringer (tv. § 25-5 jf. § 22-12 (1))

d) Fremlegging av bevisgjensstander ved tvist om bevistilgang (tv. § 26-7)

e) Fjernavhør (tv. § 21-10 jf. tvistelovforskr. kap. 3)

f) Skriftlige forklaringer (tv. § 21-12 (2))

5.6 Begrensninger i bevisføringen. Avskjæring av bevis

5.6.1 Reelle hensyn

5.6.2 Irrelevante og betydningsløse bevis (tv. § 21-7)

- Håndheves ex officio, Rt. 2012 s. 255 U
- Forelegging av realbevis for retten til vurdering av relevansen (tv. § 26-7 (1)). Rt. 2010 s. 1409 U (avsnitt 17)

5.6.3 Proporsjonalitetsvurderinger (tv. § 21-8). Rt. 2010 s. 946 (avsnitt 19)

5.6.4 Spesifikasjonskrav (tv. § 26-6)

5.6.5 Bevisforbud og bevisfritak (tv. kap. 22)

5.7 Utvalgte spørsmål om bevisforbud og bevisfritak

5.7.1 Saker mot offentlig forvaltning

a) Forvaltningsmessig taushetsplikt (tv. § 22-3). Rt. 2010 s. 1404 jf. Rt. 2011 s. 837 U (verifikasjonsrapport til UNE)

b) Regjeringskonferanser (tv. § 22-2)

c) Dokumenter: Interne dokumenter, forvaltningspraksis. Rt. 2010 s. 740

5.7.2 Yrkesbestemt taushetsplikt (tv. § 22-5)

a) Rekkevidden av advokaters taushetsplikt ("betrodd dem i deres stilling"):

Rt. 1983 s. 430 (3-2), 2009 s. 1557 (avsnitt 19) og 2010 s. 740

b) Fremlegging av legejournaler – samtykke: Rt 2009 s. 125 U, s. 1204 U

5.7.3 Selvinkriminering (tv. § 22-9 (1) a)

Hva er "straff"? Adgangen til å gi pålegg etter § 22-9 (2)

5.8 Behandlingen av bevisføringsspørsmål

5.8.1 Hva slags tvister kan oppstå?

5.8.2 I hvilken grad kan retten treffe avgjørelse ex officio? Skal motparten alltid få uttale seg? Tv. § 9-6 (1)

5.8.3 Når skal tvisten avgjøres? Hvem kan avgjøre tvisten? Tv. § 9-6 (3)

5.8.4 Treffes avgjørelsen ved kjennelse eller beslutning?

5.9 Bevisvurdering

5.9.1 Prinsippet om fri bevisvurdering (tvl. § 21-2 jf. 11-2 (2),2)

- Slutninger fra og feilkilder ved det enkelte bevisfaktum
- Avveininger av flere bevisfakta

5.9.2 Situasjonen ved forskjellige bevistemaer

a) Fastslå innholdet i en fortidig begivenhet eller tilstand

b) Fastslå årsaksforhold. Virkningssannsynlighet og årsakssannsynlighet (abstrakt og konkret sannsynlighet). Rt. 1974 s. 1160, Rt. 1992 s. 64

5.10 Beviskrav og bevisbyrde

5.10.1 Hva gjelder spørsmålet? Terminologiske forklaringer

5.10.2 Ulike bevissituasjoner (omfattende og spinkel bevisføring)

5.10.3 Er kompromissløsninger et alternativ ved tvil om beviskravet er oppfylt?

5.10.4 Lovgivningens betydning for beviskrav eller bevisbyrde

Eks.: Arvel. § 49, jf. Rt. 1991 s. 48

5.10.5 Eksempler fra rettspraksis ved faktisk tvil. Rt. 2009 s. 920 (avsnitt 35), Rt. 2012 s. 335 (avsnitt 105)

6 REGELKUNNSKAP OG REGELANVENDELSE – TVL. § 11-3

6.1 Kan retten bygge på andre rettsregler enn partene har påberopt?

Krav til kontradiksjon? (Tvl. § 11-1(3))

6.2 Kan partenes enighet om rettsanvendelsen binde retten?

6.3 Rettens kunnskap om og bevisføring om rettsregler

6.3.1 Rettens kunnskapskilder: Bevisføring, prosedyren, selvstudium

6.3.2 Omfanget av bevisføring. Forskjellige bevismidler

- Dokumentbevis. Rettslig utdrag etter lov 14. august 1918 nr. 2
- Sakkyndige: Juridiske betenkninger (tv. § 11-3 i.f.). Rt. 2011 s. 435 (Marianne Levin)
- Vitnebevis: Stortingsrepresentanter, regelforberedere, dommere (tv. § 22-4 (2))

- 6.3.3 Kan retten kreve at partene skaffer opplysninger om rettsreglene?
- 6.4 Grensen mellom rettsregler og faktiske forhold
Lokal sedvanerett, kutymmer, reelle hensyn, forekomst av myndighets- eller publikumsatferd
- 6.5 Utenlandsk og internasjonal rett
- 6.5.1 Internasjonal rett inkorporert i norsk rett
- 6.5.2 EØS-avtalen: Forelegging for EFTA-domstolen etter dl. § 51 a, jf. ODA art. 34 og EØS-avtalen art. 108
- 6.5.3 Konvensjoner om gjensidig bistand til klarlegging av fremmed rett
- Europarådskonvensjonen 17. juni 1968 om opplysninger om fremmed rett
- 6.5.4 Usikkerhet om innholdet av utenlandsk rett: Rt. 2009 s. 1537 (avsnitt 43 flg.)
(Bokhandleren i Kabul)

7 RETTENS AVGJØRELSER

- 7.1 Ulike inndelinger av rettens avgjørelser – etter form og innhold (tema)
- 7.2 Hvilke avgjørelser treffes som hhv. dom, kjennelse eller beslutning? Tvl. § 19-1
- 7.3 Saksbehandlingsreglene for de forskjellige avgjøringsformer
- 7.3.1 Hvem deltar i avgjørelsen? Forberedende dommers kompetanse (tvl. § 19-2).
Rt. 2008 s. 1698 U, 2009 s. 953 U (beslutning om å fremme anke)
- 7.3.2 Voteringsreglene når flere dommere deltar (tvl. § 19-3 (3))
- 7.3.3 Avgjørelsens utforming. Omfanget av grunningsplikten (tvl. § 19-6)
- Rt. 2010 s. 18 U (avslag på sakkyndigoppnevning)
- 7.3.4 Begrunnelse for beslutninger: konvensjonskrav og tvl. § 1-1(2)?
- Ankenektelse etter tvl. § 29-13 (2): Rt. 2009 s. 1118 S (9-2) (jf. Rt. 2008 s. 1764 S), Rt. 2009 s. 1233 U, s. 1350 U
  - Ankenektelse pga. ankesum etter tvl. § 29-13 (1): Rt. 2008 s. 1281 U, 2009 s. 90 U, 2009 s. 953 U (avsnitt 12)

- 7.4 Oppfylingsfrist (tvfl. § 19-7 jf. tvfl. §§ 4-12 og 4-13)
- 7.5 Rettens adgang til å endre sin avgjørelse
- 7.5.1 Hovedregelen – tvfl. § 19-4 (1): Endring kan bare gjøres etter bruk av rettsmidler
- 7.5.2 Retting (tvfl. § 19-8)
Rt. 2009 s. 345 U, 2009 s. 948 U, 2010 s. 976 U, 2012 s. 454 U
- 7.5.3 Tilleggsavgjørelse (tvfl. § 19-9). Rt. 2011 s. 1546 U, 2012 s. 414 U
- 7.5.4 Omgjøring av beslutninger og saksstyrende kjennelser (tvfl. § 19-10)
Rt. 2011 s. 961 U (omgjøring av begrensning i samtykke til å fremme anke)
- 7.5.5 Lovfestede tilfelle av ny behandling i samme instans
- a) Oppfriskning etter fraværsavgjørelse (tvfl. § 16-11)
- b) Etterfølgende muntlig forhandling eller oppheving av midlertidig sikring
(tvfl. §§ 32-8, 33-9 og 34-5)
- c) Andre tilfelle – f.eks. tvfl. § 35-4 (3) (godkjenning av gruppesøksmål)

8 RETTSAVGJØRELSENE VIRKNINGER

- 8.1 Innledning: Oversikt over virkningene
- 8.2 Rettskraft
- 8.2.1 Hva innebærer rettskraft? (Tvfl. § 19-15 (2) og (3))
Rt. 1993 s. 10
- 8.2.2 Oversikt over de videre spørsmål
- Hva er rettskraftig avgjort?
  - Hvem er endelig bundet?
  - Hvilke avgjøringsinstanser er avgjørelsen bindende for?
  - Når er avgjørelsen endelig? (Tvfl. § 19-14)
- 8.2.3 Betraktninger de lege ferenda
- a) Hvilke hensyn ligger bak rettskraftvirkningen?
- b) Kan hensyn bak rettskraft tilgodeses på annen måte?
- c) Kan andre prosessregler avbøte ulempene ved (vid) rettskraft?

8.2.4 Hva er rettskraftig avgjort?

a) Hovedspørsmålene:

- Hva ved dom nr. 1 er rettskraftig avgjort?
  - Spørsmål om tolking. Rt. 1996 s. 1480 (Hilmar Rekstens kunstsamling), jf. Rt. 1988 s. 1327
  - Prejudisielle rettsforhold
- Sammenligning mellom dom nr. 1 og sak nr. 2 (identitetstesten – ”samme krav”/”samme rettsforhold”)

b) Identitetstesten – utgangspunkter:

- Forskjeller på rettsfølgesiden: Rt. 1972 s. 1017 (1023, obiter), 1978 s. 1564 U (mindre vidtgående grensepåstand)
- Forskjeller på rettsfaktasiden (betingelsessiden)
- Forskjeller i interesser som rettsreglene skal beskytte (Rt. 2012 s. 791 U (avsnitt 13))
- Betydningen av tvistelovens forarbeider, juridisk tradisjon, kravstype
- Fravikelse av bevisvurdering: Rt. 1981 s. 191 (195-96)

c) Noen konkrete eksempler:

- Eiendomsrett og servitutt. Rt. 1961 s. 435-36
- Erstatningssaker:
  - objektivt ansvar og culpaansvar: Rt. 2008 s. 833 (avsnitt 61)
  - erstatning og oppreisning (sml. RG 1988 s. 883 (Eidsivating))
  - erstatning og tilbakesøkning: Rt. 1998 s. 1042
  - ugyldighet og erstatning
  - erstatning og lønnskrev ved ugyldig avskjed: Rt. 1982 s. 1093, 1993 s. 1606
  - erstatning og prisavslag: Rt. 2012 s. 1138 U (jf. Rt. 2000 s. 199, 2006 s. 983, 2009 s. 286 U)
  - nye erstatningsposter for samme skadeårsak: Rt. 2006 s. 983
  - erstatning for senere inntrådte skader: Personkade – skadeserstatningsl. § 3-8; vassdragstiltak – vannressursl. § 52
- Forvaltningsvedtak og avslag på omgjøring: Rt. 2012 s. 681

d) Begrenset rettskraft

- Nye bevis og påstandsgrunnlag i ny sak: barnel. §§ 64 og 74
- Ny retts- eller forvaltningsavgjørelse som røkter ved forutsetningene for dommen: tvl. § 19-15 (4), jf. Rt. 1999 s. 1916 U
- Midlertidig ordning ved oppsigelse i arbeidsforhold – aml. § 15-11 (2) og (3), Rt. 1989 s. 225 jf. Rt. 1987 s. 1151
- Rettskraft (og tvangskraft) begrenset til en viss del av formuen: L. 23/3-61 nr. 1 § 6 (2)

8.2.5 Hvem er avgjørelsen rettskraftig for?

a) Hovedregel: Bindende for forholdet mellom partene ved domsavsigelsen

- Konsekvenser for tredjeperson?
- Reelle hensyn
- Hvem er part? Identitetsspørsmål

b) Utvidet rettskraft

- Suksesjonsforhold: Tvl. § 19-15 (1),1
- Gruppesøksmål: Tvl. § 35-11 (1)
- Lovbestemte tilfelle: lignl. § 11-1 nr. 3, asl./asal. § 5-24 (1), barnel. § 27
- Deltakere i ansvarlige selskaper: selskapsl. § 2-4, tvfl. § 4-10, Rt. 1995 s. 91 (99), 1997 s. 1202 U (1205).
- Uten lovhjemmel: saker med utvidet partstall (allmannastevning), søksmål om allmennhetens rettigheter, saker hvor avgjørelsen rent faktisk må være den samme for alle (bl.a. ugyldighet av forvaltningsvedtak)
-

8.3 Tvangskraft

8.3.1 Hva innebærer tvangskraft?

8.3.2 Hvilke avgjørelser har tvangskraft? Tvl. § 19-15 (1)

a) Dommer og kjennelser. Kravet til presisjon: Rt. 1992 s. 154. Særlig om prosessuelle plikter

b) Beslutninger

8.3.3 Hva ved avgjørelsen kan tvangsfullbyrdes, og hvem gjelder tvangskraften overfor? Tvfl. §§ 4-6 til 4-11

8.3.4 Når inntreer tvangskraften? Tvfl. kap. 4 III og V

a) Dommer: Rettskraft (tvfl. § 4-12), oppfylingsfrist (tvl. § 19-7), forfallstid (tvfl.

§ 4-4 (1))

b) Kjennelser: Tvfl. §§ 4-4 (1) og 4-13

9 RETTSLIG INTERESSE

9.1 Generelle synspunkter

9.1.1 Hoveddimensjoner: Søksmålgjenstandens art, aktuell interesse, tilknytning til søksmålgjenstanden

9.1.2 Rettspolitiske hensyn

9.1.3 Rettslig interesse og partsevne

a) Hva er partsevne? Rt. 2008 s. 1058 U (avsnitt 17) (eneaksjonær i oppløst AS)

- Immunitetsspørsmål: Kongen (Grl. § 5), diplomater (Wienkonvensjonen 1961 m.m.)
- Relasjonelt begrep?
  - i forhold til forskjellige partsvirkninger? Rt. 1979 s. 375 U
  - i forhold til det materielle rettskrav (sakstype)? Rt. 2005 s. 227 U, 2008 s. 1058 U

b) Hvem har partsevne? Tvfl. § 2-1

- Fysiske personer. Antroposentrisk avgrensning
- Juridiske personer
  - norske filialer av utenlandske foretak: Rt. 2008 s. 1730
  - offentlige enheter (f.eks. statsforetak, lov 30. august 1990 nr. 71 § 3; forvaltningsbedrifter; uavhengige klagenemnder)
  - foreninger: Rt. 1974 s. 1272 U (Foreningen Fri Film)

9.1.4 Rettslig interesse som en rettslig standard

a) Kan man oppstille hovedregler om rettslig interesse, eller beror det alltid på en konkret avveining? Eks. Rt. 1980 s. 569 (Alta), 1991 s. 21 (24)

b) Variasjoner etter 4 parametre:

- over tid (eks. Rt. 1989 s. 338 vs. Rt. 1971 s. 425)
- etter dommere
- etter rettsområde (eks. Rt. 1986 s. 1173 (1176) (abortloven), Rt. 1991 s. 1468 (1474))

- i forskjellige prosessuelle relasjoner
  - c) Utvikling over tid, i lys av behov. Rt. 2010 s. 402 (Norsk Tillitsmann)
- 9.1.5 Alminnelige regler (tvl. §§ 1-3 til 1-5) og særskilt lovregulering
- a) Rene henvisninger – forurl. § 58 tredje ledd
  - b) Særskilte lovbestemmelser i stedet for tvistelovens regel – patentl. § 52 tredje ledd
  - c) Særskilte lovbestemmelser som suppleres av tvisteloven
- 9.2 Søksmålgjenstandens art –
- 9.2.1 Utgangspunkt: Rettskrav (tvl. § 1-3 (1))
Er kravet underbygd med rettsregler?
Rt. 1998 s. 607 (4-1) (professorlønn), Rt. 2010 s. 880 U (likekjønnete ekteskap)
- 9.2.2 Tvister om faktiske kjensgjerninger
Rt. 1972 s. 1071 U
- 9.2.3 Forvaltningens skjønnsutøving
Rt. 1980 s. 569 (Alta), 1986 s. 1164. Proporsjonalitetsprinsippet
- 9.2.4 Kompetanseforhold
- a) Offentligrettslige forhold: Rt. 1953 s. 698, 2008 s. 873 U (Trålföreningen)
  - b) Privatrettslige forhold: Rt. 1981 s. 10, 1967 s. 1270 U (forkjøpsrett)
- 9.2.5 Rettsstrid/regelstrid
- a) Behov for presisering av påstanden. Konkretisering av søksmålgjenstanden?
  - b) Grunnlovstrid:
    - Innholdet av grunnlovvedtak: Rt. 1991 s. 173 U
    - Grunnlovstridig lov/vedtak. Rt. 1979 s. 572 (592) (bankdemokratisering). Sml. UfR 1996 s. 1300 og 2011 s. 984 (Danmarks tilslutning til hhv. Maastrichtavtalen og Lisboaavtalen)
  - c) Lovstrid
  - d) Konvensjonsstrid (menneskerettsstrid). Rt. 1994 s. 1244 (3-2), 2003 s. 301, 2009 s. 477 U, 2011 s. 1666 (avsnitt 32); Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 153-55
  - e) Generell adgang til å få dom for at en handling er berettiget eller ulovlig?
Rt. 1998 s. 300 (bryggerinavn), Rt. 2006 s. 1630 (hogst – nå forlatt)
- 9.2.6 Ugyldighet av forskrifter – Rt. 1984 s. 888 U (Burhøns I – nå forlatt)
- 9.2.7 Innholdet av offentligrettslige vedtak

- Generell tolking av lover og forskrifter: Rt. 1988 s. 1096 (Oljearbeidernes fellessammenslutning)
- Innholdet av forvaltningsvedtak: Rt. 2003 s. 1518 U (pålegg om flytting av mur)

9.2.8 Foreningsvedtak og selvdømme

9.2.9 Oppdeling av saken

a) En todelt problemstilling:

Oppdeling av saksanlegget – oppdeling av anlagt sak (tvl. § 16-1, odelsl. § 64)

b) Prosessuelle avgjørelser og rettigheter

- I forvaltningsretten: Rt. 2008 s. 1571 (inhabilitet)
- I sivilprosessen
- Dokumentinnsyn: Rt. 2010 s. 513, 2011 s. 540

c) Eksempler fra rettspraksis på oppdeling av materiellrettslige spørsmål

- Rt. 1987 s. 256 (foreldelse)
- Rt. 1981 s. 1333 (erstatningsplikt) – opprettholdt i senere avgjørelser
- Rt. 1980 s. 1677 U (lovvalget etter interlegale regler, fastholdt ex officio i Rt. 1987 s. 116 U)
- Rt. 1981 s. 1268 (verdsettingstidspunkt ved skifteoppgjør)

9.3 Aktuell interesse

9.3.1 Noen viktige stikkord til analysen

- Hvor tidlig/hvor sent?
- Hvor langt er beslutningsprosessen kommet?
- Hvor langt er forberedelsene til handling kommet?
- Er saksøkerens standpunkt bestridt?
- Hvilke konkrete følger har det å få medhold? Rt. 2010 s. 880 U (likekjønnete ekteskap)

9.3.2 Den disponerendes behov for rettslig avklaring forut for omfattende disposisjoner

- Rt. 1954 s. 958 U (skatteplanlegging)
- Rt. 1981 s. 10 (privatrettslig forkjøpsrett)
- Rt. 1991 s. 255 (adgang til å oppføre våningshus nr. 2)
- Rt. 1974 s. 1272 U (Fri Film – må man søke dispensasjon først?)
- Rt. 1998 s. 300 (bryggerireklame)

- Forholdet til generelle lovregler: Grannel. § 2, vannressursl. § 5

9.3.3 Andres behov for avklaring av lovligheten av fremtidige disposisjoner

a) Søksmål om kompetansen til å treffe fremtidige vedtak:

Fra forvaltningsretten: Rt. 1957 s. 860 (reinbeiting), 2008 s. 873 U (Trållforeningen)

Fra arbeidsretten: Rt. 1989 s. 508 (Spigerverket)

b) Søksmål om gyldigheten av oppbinding

9.3.4 Er saksanlegg for sent? Tvisten gjenstandsløs?

- I tilsettingssaker: Må det stadig være aktuelt for den forbigåtte å tiltre stillingen? Rt. 1991 s. 1468 jf. Rt. 1990 s. 460
- Oppsigelse i arbeidsforhold: Rt. 2010 s. 897 U (avsnitt 23)
- Fastslåing av krenkelser i fortiden. Forholdet til foreldelsesregler Rt. 2009 s. 477 U (nordsjødykkerne); Rt. 2010 s. 134 U (avsnitt 44) (patentinngrep etter patentopphør)

9.4 Tilknytning til søksmålsgjenstanden

9.4.1 Et grunnleggende skille mellom offentligrettslige og privatrettslige forhold?

Rt. 2008 s. 1022 U (kjellerbod), Rt. 2012 s. 159 (kildeskatt)

- Er det snarere tale om forskjellige typetilfelle enn prinsipielt forskjellig bedømmelse?
- Er skillet klart? Hva er ”privatrettslige forhold”?

9.4.2 Hva vurderes tilknytningen til?

- Påstanden – Rt. 1987 s. 538 U
- Påstandsgrunnlaget – Rt. 1980 s. 569 (Alta), Rt. 1991 s. 1468
- Lovens formål – Rt. 1982 s. 908 U (etableringsloven)

9.4.3 Hvor sterk og nær tilknytning?

- Rt. 1983 s. 1427 (diplomatball)
- Rt. 2008 s. 1022 U (kjellerbod)
- Kjemutv. Kjennelse 12. juni 1980 (utrykt) (tinglysingsnekting)
- Rt. 2009 s. 679 U (reiselivsbedrift og allemannsrett)
- Fullmektig- eller representasjonsforhold:
  - Rt. 1989 s. 338, , 1994 s. 524 U, 2006 s. 238 U

- Rt. 2010 s. 402 (Norsk Tillitsmann)
- Rt. 2010 s. 646 U (Mediebedriftenes klareringstjeneste)
- Krav på vegne av boer mv.
  - Loddeier i dødsbo: Rt. 1996 s. 350 U
  - Kreditor i innstilt konkursbo: Rt. 2008 s. 1741 U
  - Eneaksjonær i tvangsoppløst AS: Rt. 2008 s. 1058 U
- Lempeligere krav for tilleggsparter ved subjektiv kumulasjon? Rt. 1986 s. 199 (Hardangervidda) og Rt. 1986 s. 1250 (1258) (Diakonhjemmets sosialhøgskole)

9.4.4 Organisasjoner (tv. § 1-4 (1))

- a) Organisasjonens formål og naturlige virkeområde
- b) Andre egenskaper ved organisasjonen – Rt. 1992 s. 1618 (FIVH), Rt. 2003 s. 833 (4-1) (Folkeaksjonen Stopp Regionfelt Østlandet)
- c) Forholdet mellom organisasjonens og medlemmenes søksmålsinteresse
- d) Rett til ytelser til det enkelte medlem: Rt. 1989 s. 218 (skattetrekk for oljearbeidere)

9.4.5 Offentlige organer

- a) Tv. § 1-4 (2)
  - Forholdet til staten, fylkeskommunen eller kommunen som part
  - Hvilke offentlige organer har til ”oppgave å fremme særskilte interesser”?
  - Ka slike offentlige organer styres av overordnede organer?
- b) Kommunen som interesserepresentant eller myndighetsorgan
Rt. 1983 s. 532 U (fjellstyre); Rt. 1993 s. 445 (boplikt) vs. Rt. 1934 s. 625 (bensinstasjon)

9.4.6 Tilknytningskrav på saksøktes side – passiv søksmålskompetanse

- a) Hva oppnår man med påstanden overfor saksøkte? Rt. 1987 s. 538 U
- b) Nødvendig prosessfellesskap – må flere saksøkes under ett?
  - Forvaltningsrettslige trepartsforhold – ugyldighetssøksmål ved tillatelser og tyngende vilkår eller pålegg i andres interesse (tv. § 1-5). Rt. 1998 s. 623 (forkjøpsrett etter konsesjonsloven), Rt. 2008 s. 230 U (skogsbilvei); Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 149-51
  - Tilsettingssaker – forbigåelse: Rt 1976 s. 614, 1991 s. 1468, 2011 s. 741 (avsnitt 75 til 79) jf. Rt. 2006 s. 106

- Omstøtelse av gaver fra uskiftet bo: Rt. 2010 s. 1361, 2011 s. 47 U, 2011 s. 1502 og 1517, 2012 s. 52 U
- Reelle hensyn

10 KOMPLEKSE SAKER: FLERE KRAV, FLERE PARTER

10.1 Innledning

10.1.1 Hva gjør sivile tvister komplekse?

10.1.2 Terminologiske forklaringer

10.1.3 Noen rettspolitiske synspunkter

10.1.4 Hovedspørsmålene:

- a) Adgang til behandling under ett?
- b) Saksbehandlingsreglene: Avviker de fra det som gjelder for enkle saker (ett krav, en part på hver side)?

10.2 Flere krav mellom samme parter (tvl. § 15-1)

10.2.1 Vilkårene for å behandle flere krav i samme sak

10.2.2 På hvilket tidspunkt kan et nytt krav trekkes inn? Fremgangsmåten (jf. tvl. § 6-2 (2) d og 15-4)

10.2.3 Hva skjer med et fremsatt krav som ikke fyller vilkårene for behandling i saken?

10.2.4 Deling av saksbehandlingen (tv. § 16-1)

Eksempler fra rettspraksis: Rt. 2009 s. 1067 U (verdsettingsprinsipper – ikke deling), Rt. 2010 s. 1442 (avledet rettskraft – ikke deling), 2011 s. 1348 (saksbehandlingsfeil – deling)

10.3 Flere parter i samme sak (tv. § 15-2)

10.3.1 Flere parter opprinnelig (tv. § 15-2 (1))

10.3.2 Nødvendig prosessfellesskap

10.3.3 Etterfølgende inndragning av nye parter (tv. § 15-2 (2) og (3)). Rt. 2009 s. 655 U, 2011 s. 1345 U

10.3.4 Felles saksbehandling for alle parter? (Tvl. § 15-4, dl. § 150)

10.4 Tredjepersoners opptreden i saken

10.4.1 Tredjepersons adgang til å tre inn i en sak (tvl. § 15-4)

10.4.2 Partshjelp (tvl. § 15-7)

a) Partshjelp fra organisasjoner (§ 15-7 (1) b)

Rt. 2007 s. 1019 (NORSKOG), 2009 s. 15 U (Småkraftforeninga), 2009 s. 577 U (Entreprenørforeningen, NHO), 2012 s. 184 U (Norges Rederiforbund), 2012 s. 1143 U (Ensliges landsforbund); Rt. 2009 s. 924 U (Norsk industriforening for generiske legemidler – tvl. § 30-7), 2010 s. 257 (Bynære landbrukseiendommer – partsevne), 2012 s. 603 U (Elverum kommune)

b) Partshjelp fra enkeltinteressenter (§ 15-7 (1) a)

Rt. 2008 s. 574 U (leilighetene på Geilo), 2009 s. 702 U (legemiddelfirma)

10.4.3 Skriftlig innlegg (”amicus curiae”) (tvl. § 15-8). Rt. 2011 s. 1666 (avsnitt 24), 2012 s. 91 F

10.4.4 Partsvarsling til tredjeperson (tvl. § 15-9)

10.5 Forening av saker (tvl. § 15-6)

10.6 Gruppesøksmål (tvl. kap. 35)

Forskr. 26. november 2007 nr. 1325 om gruppesøksmål. Rt. 2010 s. 267 U

11 AVVISNING

11.1 Innledning

11.1.1 Terminologi: avvisningsgrunn eller prosessforutsetning?

11.1.2 Avvisning og alternativene: heving, henvisning, ordinær pådømming, retting Eksemplet vernetting (tvl. § 4-7)

11.2 Oversikt over avvisningsgrunnene

11.2.1 Alminnelig oversikt

- herunder: voldgiftsavtale, ikke utnyttet klageadgang (tjml. § 19 nr. 2, pasientskadel. § 18 mfl.)

11.2.2 Særlig om søksmålsfrister

- a) Eksempler fra lovgivningen: Forbrukertvistl. § 11, ligningsl. § 11-1 nr. 4, tjml. § 19 nr. 2, aml. § 17-4 (sml. § 15-5), yrkestransportl. § 34, asl./asal. § 5-23, husleiel. § 9-8, ekteskapsl. § 35 (2), arvel. § 19 (2), tvl. §§ 33-4 (3) og 34-2 (3)
- b) Underretningskrav? Virkningen av at pliktig underretning ikke blir gitt.
Fvl. § 27 (3)
- c) Kan det gis oppfriskning for oversittelse av søksmålsfrister? Rt. 1979 s. 827 U; nml. § 51
- d) Virker søksmål som reises innen fristens utøp, fristavbrytende selv om de blir avvist av andre grunner? Tvl. § 18-3 (3)

11.2.3 Avvisningsgrunner som inntreffer etter saksanlegget

11.3 Behandlingen av avvisningsspørsmål

11.3.1 Skal retten ta opp avvisningsspørsmålet av eget tiltak?

Særlig om situasjonen ved saksøktes fravær: Rt. 1976 s. 1014, 1991 s. 853 U; voldgiftsl. § 7 (1)

11.3.2 Veiledningsplikt og rettingsadgang: Tvl. §§ 11-5 (1) og 16-5

11.3.3 Skal avvisningsspørsmålet avgjøres særskilt? Tvl. § 9-6 (3)

11.3.4 Muntlighet og kontradiksjon. Tvl. §§ 9-6 (4)

11.3.5 Det faktiske grunnlag for avgjørelse om avvisning. Tvl. § 11-1 (1) og (2), dl. § 36 (2))

11.3.6 Må retten ta stilling til avvisningsgrunnene i en bestemt rekkefølge? Rt. 1972 s. 1071

11.3.7 Avgjørelsens form og begrunnelse

11.4 Grensen mellom materielle og prosessuelle spørsmål

11.4.1 Spørsmålets betydning

11.4.2 Eksempler på grensedragningen

- Søksmålsfrister
- Rettslig interesse: Rt. 1985 s. 807 U, 1986 s. 733 U, 1990 s. 701 U, 1994 s. 524 U

11.4.3 Behandlingen av åpenbart uholdbare søksmål – forenklet domsbehandling (tvl. § 9-8)